

metodi. Ker nasprotniki vedo, da asimilacija more trajati le dotlej, dokler narodna zavest spi, se boje, da bi se te sile probudile in da se jim s tem izmakne edini vir, ki je vzdrževal njihovo moč. Zado- stuje jim izkustvo s Slovenci, ki se uspešno odtegujejo raznarodovanju. Zaradi tega so jih Hrvatje zadeli v živo, ki so se začeli baviti z mislijo na ustanovitev hr- vatske šole. — Hrvatje vedo namreč, da se bujnost slovenskega narodnega gibanja opira v glavnem na šole... Za hrvatsko maso v Trstu se ni skoro nihče brigal. In treba priznati, da je težko najti način, ki bi jo spravil v gibanje. Za narodno delo, za zbujanje narodne zavesti med tržaškimi Hrvatji treba, da organizacija nastane v Dalmaciji, ki naj pri- nese svoje delovanje v Trst, in to tem- bolj, ker gre tu za element, ki ga ni zajel iz narodnega prepoveda Klaičevega stila. Poleg nižjih slojev, ki so bogata hrana poitalijančevanja, živi v Trstu tudi veliko kapitenov, nekaj hrvatskih trgovcev, ki pa se ne morejo pohvaliti, da bi znali svojo dečo bolje čuvati pred poitalijančevanjem, nego nižji sloji. Dočim te poslednje opravičuje dejstvo, da so nepoučeni, narodno še vedno nezavedni, ne velja to za intedigentne kroge — ali vsaj ne bi smeli biti taki. In ker so taki, podvoja to njihov greh, a naj- žalostneje je, da na raznarodnega sina pada tudi očetovo imetje. Tako izgublja- mo na krvi in na kapitalu, ki — podpira potem raznarodovalno propagando. Ka- ka bi bila danes naša narodna posest v Trstu, da ni bilo tega raznarodovanja! Kolik je samo palač na najboljših pozici- jah Trsta po krivdi raznarodanih sinov vojni napovedi, in naglašja, da je treba prešlo iz rok v italijansko posest! In ta bolezen enako pušča med katoliki in pravoslavni. Res, redki so, ki so se ohranili svoji narodnosti.

Slovenci moramo biti ponosni na to, da smo pravočasno začeli s svojim na- rodnim šolstvom in učiteljstvom graditi trdnjavo svoje zavednosti, svojega ob- stoja in napredka, sicer bi bili že davno utonili v valovih nasilnega italijanstva. Isto edino izdatno in obrambno sredstvo nujno priporočamo bratom Hrvatom, da ostanejo vsi zavedni sinovi svojega na- roda, pa da jih ne porazi — tuji meč!

Iz omenjenega članka navajam še resnične besede:

Tudi v rodovini dajemo tujemu jezi- ku prostora in časa, da se gnezdi in da nam pred očmi ruje mili naš jezik iz srca otroškega. Poleg slabe narodne vzgoje naših žen nam tudi sinovi niso mogli biti v najboljšem slučaju drugačni nego indi- ferentni. Na očeta pritiska sila opravil, ki ga odtežajo krgov svojcev, a mati, ki je nepretržno pri otrocih, ki je prvi njih vo- ditelj v svetu, odgojena v rodovini, kjer je prišel tuj jezik do veljave, ne more niti ne zna, da bi zarana vcepjala deci narodno kulturo. V rodovini ne čuje dete o važnosti svojega jezika, ne vidi vidnih znakov svoje narodnosti. Dokler je v zi- beli, mu ne pevajo sladkih naših uspa- vank; ko dorašča, ga ne hranijo z naro- dnimi popevankami, da bi mu vtisnili vsaj to neizbrisno sled, da ne bi pozneje pozab- il na narodnost, iz katere je izšel. Sploh se naši pesmi ne posveča tista pažnja in se ji v narodni vzgoji ne daje tisto mesto, ki ji pripada po nje važnosti. Tudi naša pevka družstva posegajo po umetnih skladbah, namesto da bi širila med naro- dom narodno pesem in bi s tem najuspeš- nejše zatirala tiste reške in tržaške šan- tanske, često tudi nemoralne pesmi, s ka- katerimi izpolnjujejo sliko — kakor da so

lahkoto in naivnostjo, kakršno vidimo na podobi ob notranji naslovni strani, bi mogli reči, da je tudi ta del spočela tista skrb, ki se sicer odraža od knjige, in ki bi jo knjiga po svoji vsebini in tendenci tudi zaslužila.* E. G. angl.

* Knjigi je pripisal prof. Ivan Grafenauer „Lite- rarne opazke“, ki v kratkih besedah omenjajo živ- ljenjske podatke in literarno delovanje pesnikov, katerih pesmi je prevedel Andrejka. Nekaj opazk ve- lja tudi slovenskim narodnim pesmim iz zbirke dr. Strekija, končno pa so pohvalno omenjene „Sloven- ske vojaške narodne pesmi“ našega tovariša Marolta. Le škoda da ni gospod profesor povedal, da je Ma- rolt učitelj, kakor je to sam zapisal na svoji zbirki. Ali poleg dež. šol. nadzornika, profesorja, odvetnika, dukovnika, stolnika itd. ni mesta skromnemu sloven- skemu učitelju? Pis.

**Naročajte in širite
naš list!**

naša primorska mesta faktično italijan- ska. Če na ulici vlada tuj duh, če se z narodno šolo ne odbija njega škodljivega vpliva, če dete tudi v rodovini ne dobi- va narodne hrane: jeli potem kako čudo, da nam prva generacija že množi na- sprotno vrsto proti lastni krvi? In ni zgolj slučaj, da so voditelji na- sprotnikov često renegati na- šega imena! V tem je najočitnejši do- kaz energije in mladosti našega plemena, ki iz vasi prodira v mesta, ko je italijan- sko plemo izmzgano in izčrpano po mestnih slasteh in udobnostih ter že dav- no obsojeno v smrt. In ne bi ga bilo več, da mu niso sinovi našega naroda pomlajali krvi!

Ker je zgovorjena odkrita in pa- metna beseda, je pričakovati, da pridejo tudi dejanja. Kažipot jim bodi resnica: Le v narodni kulturi je moč in bodočnost!

Književnost.

Popotnik objavlja v 4. letošnji števil- ki to-le vsebino: 1. I. Gradnik: Potopna ljudska vzgoja. 2. Fr. Kranjc: Iztrgani listi o novodobni šoli. (Konec.) 3. Pavel Flerè: O bodoči vzgoji. (Dalje.) 4. Iz šol- skega dela: Na goro Oljko (Pav. Flerè). 5. Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. (Dalje.) 6. Fran Vajda: Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri v letu 1913/14. 7. Slovstvo: Ocene. Časopisni vpogled. 8. Razgled: Kultura. — Šolstvo. — To in ono.

»Reja domačih zajcev«. Tak je na- slov knjižici, ki jo je sestavil stotnik-av- ditör dr. Stefan Voszka in ki je iz- šla v založništvu Katoliške tiskarne v Ljubljani. — V uvodu opisuje knjižica zav- od za rejo domačih zajcev, ki ga je u- stanovilo v Ljubljani c. in kr. armadno poveljstvo; potem pa plodnost zajcev, razna plemena, važnost zajčjega mesa v nadomestilo za drugo meso — kot »ljud- ske hrane« v pravem pomenu besede. Potem daje knjižica navodila, kako treba prirežati hleve in kletke, kako in s čim treba domače zajce krmiti, kako plemeniti in negovati, kako pariti. Dalje opisuje bo- lezni in škodljivce teh živali, kako se jih kolje in pripravlja, kako se porablja koža. Na koncu prinaša »Kažipot za začjarno c. in kr. 5. armadnega poveljstva«. Knji- žica je opremljena z mnogimi lepimi ilu- stracijami ter je izšla s posebnim odo- brenjem c. in kr. armadnega poveljstva. Čisti dohodek je namenjen invalidom so- ške fronte. Cena 80 vinarjev. Ker je knji- žici namen, da kolikor toliko ublaži teža- ve aprovizacije z mesom, je vredna vse- ga priporočila in uvaževanja. Naj gre med najširše ljudske plasti!

Maroltove »Slovenske vojaške na- rodne pesmi«. »Národní Listy« jako las- kavó govore v večernem izdanju z dne 13. t. m. o imenovanju zbirki našega to- variša Marolta. S tem je tudi češka jav- nost opozorjena na to zaslužno in uspelo delo slovenskega učitelja. Nas more to samo veseliti. Kmalu bo zunanji svet bolj cenil naše delo, nego ga pa cenijo doma!

Srednješolske vesti.

Iz srednješolske službe. Suplentje na c. kr. prvi državni gimnaziji v Ljubljani Ivan Dolenc, Fran Gnezda, Rudolf Grošelj in Fr. Kobal so imenovani za provizorične gimnazijske učitelje. — Za profesorja na realki v Idriji je imenovan dr. Fr. Čadež, doslej suplent na istem zavodu.

Prof. dr. Karel Capuder iz Kranja, nadporočnik c. kr. 5. dež. bram. polka ni v ruskem ujetništvu, kakor smo poročali zadnjič, ampak leži lahko ranjen v neki nemški bol- nišnici. Ujetništva se je rešil s svojo hladno- krvnostjo in pogumom. Lahko ranjen je obležal na bojišču med ranjenci in mrtvimi, oblit s krvjo. Ko so prihrumeli Rusi se je delal mrtvega. Pobrli so mu denar, uro in poročni prstan ter ga pustili, misleč, da je mrtev. Ponoči je vstal, ogrnil ruski plašč ter prišel skozi ruske straže med Nemce

Kranjske vesti.

— Ustanova za vpokojene kranj- ske učitelje. Z začetkom koledarskega leta 1917 se podeli od umrlega c. kr. svet- nika deželne vlade Ivana Mahkote na- pravljena ustanova za ubožne vpokojene ljudskošolske učitelje na Kranjskem v letnem znesku 150 K. — Pravico do te ustanove imajo ljudskošolski učitelji na Kranjskem, ki so morali zaradi bolezni ostaviti službo, preden so dosegli 10 služ- benih let; potem taki, ki so bili zaradi bolezni vpokojeni pred dokončano 40 let- no službeno dobo; končno taki vpokojeni učitelji sploh, ki so zaradi bolezni ali iz

drugih vzrokov brez lastne krivde v ve- liki bedi. — Pravico podeljevanja ima c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko. — Primerno opremljene prošnje je vlagati najpozneje do 1. oktobra 1916 na c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

— Z Breznice nam pišejo: V ne- krologu pokojne tovarišice Minke Vilma- nove v »Učiteljskem Tovarišu« z dne 8. septembra 1916. je pogrešana trditev, da ni našla milosti za definitivno nastavljenje na šoli na Breznici, in da jo je to bolelo in posejšilo razvoj njene bolezni. Zakaj, kakor trdi znani nekrologist že sam v svojem opisu, je pokojna tovarišica ma- turirala leta 1909, a na šoli na Breznici ni že od 19. februarja 1909. praznega uč- nega mesta za definitivno nastavljenje (zadnji je dekret c. kr. dež. šol. sveta z dne 19. februarja 1909, št. 60), zato se po- kojnica kot razumna in res prava tovari- šica ni mogla pogotovati. — Toliko jav- nosti zaradi ljube resnice.

— V proslavo 86. cesarjevega roj- stnega dne je priredila deška in deklška ljudska šola v Kranju v Ljudskem domu javno šolsko slavnost dne 17. in 20. av- gusta, obakrat z istim vzporedom. Slav- nost se je pričela s slikovito živo sliko, ob kateri so se klanjali učenci in učenke Njegovemu Veličanstvu. Zanosno je za- zvenel ob tej sliki mladostni spev »Živi svetli cesar naš!« Temu je sledil E. Ada- mičev »Venček hrvatskih narodnih pes- mi«. Sedem kratkih, a lepih in karakte- rističnih hrvatskih popevk je nanizanih v njem. Pesmi v venčku, spremljanje s kla- virjem in harmonijem, so ugajale tako, da so se morale ob drugi prereditvi po- noviti. Solospeva, dvospev ter enoglasni in dvoglasni zbori učinkujejo zaradi so- razmerne sestave. H koncu se je izvajal Josip Petzov »Habsburški rod«. To je melodiozna slavnostna spevoigra z de- klamacijami, solospevi, dvospevi ter z enoglasnimi in dvoglasnimi zbori, sestav- ljena s spremljevanjem klavirja in har- monija. Sestoji iz 7 delov: Rudolf Habs- burški, Oton Veseli, Maksimilijan, Mari- ja Terezija, Jožef II., Franc I. in Franc Jožef I. Za vsakega vladarja je priko- jena njegovemu življenju primerna dekla- macija in pesem. Zgodovinske podatke so prav nazorno pojasnjevale po ena, dve do šest skioptičnih slik. Učenke in učenci so bili v prednašanju pesmi dobre in si- gurne deklamatorice in deklamatorji, za katerimi niso zaostajali mladi pevci in pevke, ki jih je bilo 45. Fino in z občut- kom je spremljala na klavirju pevске točke gospica Irma Mayrjeva, na harmo- niju pa z isto spretnostjo igral tovariš Karel Mahkota, c. kr. učitelj iz Trsta. Pri skioptikonu je bil tovariš nadučitelj Fran Ivanc, pevске točke je naštudiral in vodil — kakor doslej vedno pri enakih prired- itvah — tovariš učitelj Vilibald Rus, drugemu domačemu učiteljstvu pa je bil porazdeljen ves ostali posel. Obe šolski slavnosti so posetili gospodje častniki iz Kranja in okolice, zastopniki raznih ura- dov in meščani v mnogobrojnem številu. Čisti dohodek, ki je znašal 293 kron, se je oddal v vojne dobrodelne namene.

— Šestinosedesetletnico cesar- jevega rojstnega dne je slovesno prazno- vala šolska mladina v Cerkljah na Go- renjskem dne 13. in 15. avgusta. Največja šolska soba, kjer se je slavnost vršila, je bila okrašena z zelenjem in z raznimi grbi. Najprej se je uprizorila Ang. Zden- čanova igra »Cesarjeva podoba«. Gladko, ljubko in neustrašeno je tekla govorica tem cerkljanskim malim igralcem. Iz zna- ne E. Adamičeve spevoigre »Slava cesarju Francu Jožefu I.« se je pel samo I. del, ki pa je bil slavnosti primerno iz- premenjen. Dečki, opravljeni v vojaški uniformi, so zapeli dovršeno 8 enoglasnih in dvoglasnih vojaških narodnih pesmi. Vmes pa so se vrstile dobro naštudirane deklamacije, prednašane toplo in s pou- darkom. Pesmi je spremljal na klavir to- variš nadučitelj Josip Lapajne, on je vo- dil vso prireditev in je imel ob pričetku slavnosti tudi globoko zamišljen slav- nostni govor. Šolska soba je bila obakrat natlačeno polna domačega ljudstva; prvo prireditev pa je počastilo s svojo nav- zočnostjo tudi mnogo gospode iz Kranja ter nekaj gospodov častnikov in vojakov, na čelu jim gospod podpolkovnik Mila- vec. Čisti dobiček v znesku 207 kron je prejel zaklad za vdove in sirote padlih junakov.

— Osebna vest. Naučni minister je imenoval šolskega ravnatelja v Spod- nji Šiški Franca Lavtizarja za okrajnega šolskega nadzornika za slovenske ljudske šole v mestnem šolskem okraju Ljubljana za ostalo funkcijsko dobo.

— Iz ljudskošolske službe. Na Do- bravi pri Kropi je imenovana za suplen- tinjo bivša suplentinja v Dražgošah Va-

lentina Tepinova, ker je odrinil v vo- jaško službo učitelj Peter Jocič. — Začas- na učiteljica na štirirazrednici v Litiji je postala učiteljska kandidatinja Emilija Wurzbach pl. Tannenberg. — Vpokojen je s koncem avgusta nadučitelj Franc Za- man v Hrenovicah.

— C. in kr. okrožni šolski nadzor- nik v Užicah v Srbiji, poročnik Drago Hude, nadučitelj v Starem trgu pri Ko- čevju, je postavljen od vojaške uprave za mestnega komisarja istotam.

— Za poročnika je imenovan to- variš Alojzij Luščin, učitelj-voditelj na Božjakovem v Beli Krajini.

— Vse šole na Kranjskem, ljud- ske, meščanske in srednje, so po večini začele sredi tega meseca z rednim pou- kom. Na ljudskih šolah poučujejo veči- noma učiteljice, ker so morali učitelji pod orožje. — Ponavljalne šole se začno 16. oktobra.

Štajerske vesti.

— Italijanske šole v Gradcu. Za- poslovalni tečaj za italijanske srednje- šolske begunske dijake v Gradcu se otvori- jo 1. oktobra. — Italijansko ljudsko in meščansko šolo so otvorili 16. t. m.

— Društvo »Selbsthilfe der Leh- rerschaft Steiermarks«. Kakor druga leta so pregledniki računov: Rudolf Wern- bacher, Edvard Grill in Emanuel Sturm tudi v tem letu, in sicer dne 21. avgusta, v hiši društvenega predsednika in blagaj- nika, tovariša Ivana Slane, pregledali društvene račune za dobo od 1. septem- bra 1915 do 19. avgusta 1916. Po triur- nem temeljitim pregledovanju obsežnih računov so se pregledniki prepričali, da so predloženi računi v vseh svojih delih popolnoma pravilni in da izkazano društ- veno imetje tudi točno obstoja. Ker bo najbrže člani in nečlane zanimalo, naj iz tega računa najvažnejše navedemo. V zgoraj označeni dobi so znašali dohodki 23.994 K 50 vin., od teh na posmrtnih do- nosih 17.411 K. Izdatki so znašali 23.391 K 12 vin., od teh na posmrtnih izplačilih 21.700 K. Iz tega izhajajo blagajniški pre- bitek po 603 K 38 vin. K temu blagajniški ostanek od 31. avgusta 1915 po 69.290 K 81 vin., torej izkazuje društvo imetja po 69.894 K 19 vin. To imetje obstoji iz vlo- ge pri hranilnici v Rotenmanu po 21.513 K 96 vin., iz vloge pri poštni hranilnici po 289 K 11 vin., iz 1 državne zadolžnice po 200 K, iz gotovine po 782 K 03 vin. in iz rentnih izkaznic 1., 2. in 3. vojnega poso- jila v skupni vrednosti 47.109 K 09 vin. — Od svojega obstanka se je društvo iz- kazalo v pre mnogih slučajih kot velika dobrota za preostale svoje untrlihe čla- nov, kar dokazujejo pre mnoge pismene in objavljene zahvale. Doslej je društvo na 145 rodovih izplačalo posmrtnih doneskov v skupni vsoti 196.581 K. — Pregledniki ra- čunov imajo najprijetnejšo dolžnost, da izrekajo blagajniku J. Slani za njegovo trudapolno in skrajno točno računovod- stvo ter tajniku J. Eichmeyerju za nje- govo sodelovanje pri njem najlepšo in naj- toplejšo zahvalo!

Goriške vesti.

MATKU KANTETU

ob 60 letnici njegovega rojstva 19. sep- tembra 1916.

Prijatelj dragi, glej:
slaviš svoj jubilej...
Trenutek krasen in svečan!...
Dal srečo Ti je Bog,
čestilcev velik krog
spominja Tebe se ta dan!...
A tega vreden si,
Ti mož ugleden si,
plamteč, značajen narodnjak!
Skrbnó za mladi rod
Ti vselej in povsod
vršil svoj posel si težak!
Zato nebroj voščil
in srčnih pozdravil
dobivaš danes, Máte Ti;
naj Bog i zanaprej
do žilja skrajnih mej
naklanja dneve zlate Ti!...
Janko Leban.

— Iz Komna nam poročajo, da je pričel v komenskem okraju šolski pouk v redu 1. t. m., izvzemši seveda občine tik fronte: Brestovica, Sela, Kostanjevica, Temnica, Vojsčica, Mavhinje, Sesljan, Nabrežina, Lipa in Škrbina. V Komnu je pričel pouk samo v eni šolski sobi, v ka- teri poučuje šolski vodja zjutraj višjo sku- pino, popoldne pa učiteljica nižjo skupi- no. Ostale učne osebe so ali pri vojakih ali pa nastavljene v drugih občinah, kjer ni učiteljev. Drugodi v Komenski občini